

Грудницький В.М. Застосування імперативних і диспозитивних норм у конституційному праві/ В.М. Грудницький// Матеріали V міжнародної науково-практичної конференції «Стратегічні питання світової науки – 07-15 лютого 2009», Том.6, Право, Перемишль, Польща - 2009. С.68-70.

Грудницький В. М.

Донецький національний технічний університет, Україна

Застосування імперативних і диспозитивних норм у конституційному праві

Необхідність акцентування уваги на проблемі застосування імперативних і диспозитивних норм у конституційному праві, викликана, перш за все, тим, що в українському політикумі досить часто спекулюють на ідеї можливого дострокового припинення повноважень Верховної Ради України, особливо чітко це простежується в період загострення політичної кризи. Слід зазначити, що Основний закон України надає Президенту України право достроково припинити повноваження Верховної Ради України, але поряд з цим правом є й певні обмеження щодо його реалізації. Здавалося б, що чітко сформульовані у Конституції України норми права не повинні викликати двоякого тлумачення щодо можливості їхнього застосування. Але як свідчить практика далеко не завжди професійні юристи, правознавців дотримуються єдиної точки зору, керуючись при цьому, як правило, кон'юнктурними міркуваннями. Доречі, однією з форм прояву правового нігілізму є саме підміна законності політичною, ідеологічною або прагматичною доцільністю, вихід офіційних посадових осіб на неправове поле діяльності, стремління реалізувати свої інтереси поза рамками Конституції [2, с. 702]. Саме завдяки відсутності однозначного тлумачення, можливості реалізації главою держави України повноважень щодо розпуску Верховної Ради України, виникає потреба в з'ясуванні застосування імперативних і диспозитивних норм як з позицій теорії права, так і з позицій конституційного права.

У теорії права загальноприйнятим є трактування диспозитивної норми як такої, що передбачає можливість вибору суб'єктом права варіанта поведінки,

навною є альтернатива у прийнятті рішень. Імперативна ж норма права є зобов'язуючою нормою, яка містить жорсткий імперативний припис від якого суб'єкт права не повинен відступати, альтернативність у поведінці суб'єкта є відсутньою. Керуючись подібними визначеннями ми з'ясуємо зміст цих норм, а від так їх можна екстраполювати на закріплені у Конституції України норми права.

Так, згідно зі статтею 90 Конституції України Президент України має право достроково припинити повноваження Верховної ради України, якщо:

- 1) протягом одного місяця у Верховній Раді України не сформовано коаліцію депутатських фракцій;
- 2) протягом шістдесяти днів після відставки Кабінету Міністрів України не сформовано персональний склад Кабінету Міністрів України;
- 3) протягом тридцяти днів однієї чергової сесії пленарні засідання не можуть розпочатися.

Таким чином, застосовуючи філологічний спосіб тлумачення норм права стає очевидним, що дана норма є диспозитивною, а відтак, керуючись цим правилом Президент України має можливість вибору варіанта поведінки. Розпуск Верховної Ради України є його правом, а не обов'язком.

Тією ж статтею (ст. 90) Конституції України передбачено, що повноваження Верховної Ради України, яка обрана на позачергових виборах, проведених після дострокового припинення Президентом України повноважень Верховної Ради України попереднього скликання, не можуть бути припинені протягом одного року з дня її обрання.

Повноваження Верховної ради України не можуть бути достроково припинені Президентом України в останні шість місяців строку повноважень Верховної Ради України або Президента України.

Очевидно, що дана норма права містить імперативний припис, від якого Президент України, приймаючи відповідне рішення, не повинен відступати. У даному випадку альтернативність у виборі варіантів поведінки є відсутньою,

тому, за наявності вищезазначених обставин, розпуск Верховної Ради України є недопустимим.

Таким чином, закономірним є питання. Чому здавалося б очевидні речі викликають неоднозначні міркування щодо права Президента України на дострокове припинення повноважень Верховної Ради України? Адже законодавець спеціально закріпив у Конституції України цю імперативну норму, щоб не допустити можливого зловживання наданим правом, а ігнорування цього положення якраз і свідчитиме про зловживання владними повноваженнями.

Відповідь на це питання також є очевидною. Різного роду теоретизування як фахівців, так і політиків щодо можливості розпуску Президентом України Верховної Ради України в «обхід» закріпленої в Конституції України імперативної норми, це, перш за все, намагання підмінити законність політичною та прагматичною доцільністю, намагання обслуговувати лише власні інтереси. Така вибірковість по застосуванню окремих норм Конституції України, а інколи і відверте її ігнорування, не може бути надійним фундаментом формування високого рівня правової свідомості і правової культури українського суспільства. Незайвим буде ще раз нагадати, що як політична, так і наукова еліта власним прикладом повинна демонструвати повагу до законів України.

Література:

1. Конституція України з порівняльним викладом статей, змінених конституційною реформою/ Упорядник Ковальчук Є. О. – Х.: Бурун Книга, 2007. – 72с.

2. Теория государства и права: Курс лекций/ Под ред. Н. И. Матузова и А. В. Малько. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Юристъ, 2005. – 768с.